ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 207 ՏԱՍՆԵՒՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Ուրբաթ, 13 Նոյեմբերի 1898 Ուրբաթ, 13 Նոյեմբերի ՏԱՍՆԵՒՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ № 207

Տարեկան՝ 10 րուբլի, վեց ամիսը 6 րուբլի, երեք ամիսը՝ 3 ր. 50 կ. Թիֆլիսում ամիսը՝ 1 ր., համարը 5 կ. Աժանորդ գրւում են Թիֆլիսում միմիայն խմբագրատանը:

Խմբագրութեան հասցէն՝ Тифлисъ, Редакція ,,Норъ-Даръ'' կամ Tiflis, Rédaction ,,Nor-Dar''

Խմբագրութիւնը բաց է ամեն օր (բացի տօն օրերից) ժամը 9-ից մինչև 2-ը: Յայտարարութիւններն ընդունւում են ամեն լեզուներով: Յայտարարութիւնների բառին՝ 2 կ., ռէկլամների համար՝ կրկնապատիկ

«Նոր-Դար»-ի խմբագրատունը գտնւում է Բօլշայա Վ․ադաւօղնայա փողոց, Արվազովի տանը, № 20, Սաւպեօրնի զօրանոցի դիմացը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Առաջնորդող.—Ժողովրդի բարեկեցութիւնը:
Քրոնիկոն.—Լուրեր:
Մեզ գրում են.—Վերին Ագուլիսից:
Մամուլի շուրջը:
Թղթակցութիւններ.—Հին Նախիջևան: Նամակ Թուրքիայից. Երուսաղէմ:
Քաղաքական.—Կրետէ: Դրայֆուսի գործը:
Խառն լուրեր:
Հեռագրներ:
Տեղեկատու:
Յայտարարութիւններ:

Թիֆլիս, 12 նոյեմբերի, 1898 թ.

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԲԱՐԵԿԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ամեն մի տէրութեան, ամեն մի հասարակութեան համար ամենագլխաւոր պէտքը ժողովրդի բարեկեցութիւնն է: Մամուլը, որ ծառայում է երկրի ու նրա բնակիչների շահերին, որ արձագանք պիտի լինի երկրի, ժողովրդի կարիքներին, պահանջներին, որ այդ ամենն հրապարակ հանելով՝ պէտք է մատնացոյց լինի կարևոր միջոցների վրայ և ամեն ջանք գործ դնէ խրագործել տալու ընդհանուրի բարեկեցութիւնն և երկրի բարւոք վիճակը աչքի առաջ ունենալով, չի կարող և չպէտք է անտես անէ, երբ մի որ և է կողմից վտանգ է սպառնում ժողովրդի բարեկեցութեան:

Այսօր երկու հանգամանքներ կան, որոնք սպառնում են մեր երկրի, ժողովրդի բարեկեցութեան:

Մէկ կողմից Հնդկաստանի ժանտախտը, միւս կողմից հացահատիկների պակասութիւնը, այսպէս հացի թանգութիւնը, կարող են մեծապէս վտանգել ժողովրդի բարեկեցիկ վիճակը:

Գիտական հետազօտութեամբ, փորձով արդէն ապացուցուած է, որ սովին միշտ հետևում են տարափոխիկ հիւանդութիւններ՝ խօլերա, ժանտախտ... Հետևաբար եթէ Հնդկաստանից սպառնացող ժանտախտը չլինէր, արդէն հացի թանգութիւնը, դրան յաջորդող սովն ըստ ինքեան կարող են առաջացնել տարափոխիկ ախտեր:

Այդ հանգամանքներն ի նկատի առնելով՝ մամուլը պարտաւոր է ուշադրութեան առնել մէկ՝ երկրի առողջապահական դրութիւնը, մէկ էլ հացի պաշարը:

Մէկ կողմից մամուլը պէտք է աշխատէ, որ առողջապահական տեսակէտից երկիրը՝ քաղաքները, գիւղերը կարելոյն չափ մաքուր լինեն և բարեկարգ վիճակի մէջ, միւս կողմից հացը չունեորին մատչելի գնով ծախուի և պահանջուած չափով հաց լինի:

Այդ պատճառներն ի նկատի առնելով՝ մեր թղթակիցները պէտք է հետևեն կեանքին և մեզ հաղորդեն որքան կարելի է ճիշտ տեղեկութիւններ՝ քաղաքների ու գիւղերի դրութեան մասին, առողջապահական և հացի պահանջի մասին:

Պէտք է մեր թղթակիցները կարճ և փաստօրէն մերկայնեն հակաառողջական պայմաններում գտնուող քաղաքների և գիւղերի դրութիւնը, ինչպէս և ցորենն ամբարող և արհեստական ճանապարհով ալիւրի գինը թանկացնող առևտրականներին:

Այդպիսով թղթակիցներն օգնած կլինեն մամուլին ծառայելու իւր կոչման, հետևաբար և երկրի բնակիչների բարեկեցութեան գործին:

ՔՐՈՆԻԿՈՆ

Ամենամեծ գումարը, որ պէտք է արւուի չքաւորներին Մեծ Իշխան Միխայիլ Նիկոլայևիչի Թիֆլիսում վերջին անգամ եղած ժամանակ այդ նպատակով նուիրած 500 րուբլուց, 5 րուբլի է որոշուած, որովհետև խնդրատուների թիւը մեծ է:

—

Մինչև այժմ Թիֆլիսի միմիայն 1-ին, 2-րդ և 5-րդ քաղաքամասերում ոստիկանութիւնը մօտ 200 արձանագրութիւն է կազմել ամեն տեսակ առևտրականարդիւնաբերական վաճառատներն անկարգ և անմաքուր պահպանելու մասին:

—

Կիրակի, նոյեմբերի 15-ին, Թիֆլիսում բացւում է հոգեկան հիւանդների քաղաքային ապաստարանը: Յոյս ունենանք, որ այսուհետև ժողովուրդը կազատուի այն բազմաթիւ հոգեկան հիւանդներից, որոնք փողոցներում թափառելով բաւական անախորժութիւններ են պատճառում:

—

Կովկասի կառավարչապետի կարգադրութեամբ, Բորչալուի գաւառն էր ուղարկուած կառավարչապետի խորհրդի անդամ պ. Պրիբիլն այդ գաւառում աւազակութիւնն արմատախիլ անելու, այլ և քննելու տեղական ոստիկանական վարչութեան գործերը: Ներկայումս պ. Պրիբիլը, «Նով. Օբ.»-ի ասելով, վերջացնում է իւր վրայ դրուած յանձնարարութիւնն և շուտով մեկնելու է Թիֆլիսի նահանգի միւս գաւառները:

—

Քաղաքիս Արաս-Արաթեան հրապարակում գիշերապահ ոստիկանը նոյեմբերի 11-ին, գիշերը, նկատում է որ մի ինչ-որ բեռ մի քանի մարդիկ տանում են միմեանց օգնելով. հետաքրքրուելով մօտենում է և հարցնում թէ ով են և ինչ են տանում: Այդ րոպէին այդ մարդիկը վայր են ձգում բեռը, որ մի քսակ է լինում նոր սպանուած մարդու դիակը պարունակող, և փախչում են:

Ոստիկանական քննութիւնից յայտնւում է, որ մարդասպանը կլեկչի Կոստան անուն վրացի, մի անձ է. իւր բնակարանը գտնւում է Արաս-Արաթեան հրապարակի մօտ խուլ փողոցում Զուբալովի տանը: Կոստանն հրաւիրում է ոսկերիչ Սաքուլ Մարտիրոսեանին ասելով, թէ ոսկէ և թանկագին իրեր ունի ծախելու: Վերջինս նոյեմ. 11-ին երեկոյեան ժամը 9-ին գալիս է Կոստայի բնակարանը՝ գնելու թանկագին իրերը: Կոստան գրպան հրաւիրում է նկուղն իջնել, որտեղ գտնւում են իբրև թէ թանկագին իրերը: Սաքուլ Մարտիրոսեանն իջնում է նկուղն և այդտեղ պատրաստ կանգնած մարդիկ Կոստայի առաջնորդութեամբ դաշոյնով խփում և վայր են ձգում Սաքուլին և սպանում: Սպանուածի գրպանից, ինչպէս պատմում են, հանում են փողը մի քանի հարիւր րուբլի, թալանում են ծոցի ոսկէ ժամացոյցն և մատը կտրելով հանում են թանկագին մատանին և մարմինն արիւնոտ ձգում են մի քսակի մէջ և դուրս տանում՝ երևի մի որ և է ապահով համարուած տեղ ձգելու:

Գործը քննիչի ձեռքումն է: Սպանուած Սաքուլ Մարտիրոսեանը մի քանի օր առաջ թաղել է իւր հօրն և նշանուած լինելով, շուտով պիտի ամուսնանար:

—

Շամախուց «Կաւկազ»-ին հաղորդում են, որ ներկայումս այդ գաւառում հարկաւոր հողեր են որոշւում ռուս գաղթականներին տալու համար:

—

Երկրագործութեան մինիստրութիւնն հաստատել է Սուխումում կազմուած գիւղատնտեսական ընկերութեան կանոնադրութիւնը:

—

Աստրախանի բժշկական մասի վերատեսչի պաշտօնակատար բժիշկ Աստամովը գտել է մի թունաւոր միկրոբ, որը նա ձկան թոյնով թունաւորուելու պատճառն է համարում: Այդ գիւտն ստուգելու և Աստամովի ապացոյցները լսելու համար, մայրաքաղաքի թերթերի ասելով, մի առանձին յանձնաժողով է կազմուած երկրագործութեան և պետական կալուածների մինիստրութեան մէջ:

—

Բագուի մի քանի դրամատէրերի մէջ, «Նով. Օբ.»-ի ասելով, միտք է յղացել մի ընկերութիւն կազմելու, Բագուի մօտ գտնուած կրի հարուստ հանքերը շահագործելու համար: Կիրը (տեղական բարբառով այդպէս է կոչւում) միևնոյն յատկութիւնն ունի ինչ որ ասֆալտը:

—

Թուրքաստանում չինուող երկաթուղուն վառելիք և նաւթային այլ բերքեր մատակարարելու նպատակով, տեղական ընդհանուր-նահանգապետը դիմել էր երկրագործութեան և պետական կալուածների մինիստրութեանը խնդրելով, որ մինիստրութեան ծախքով հորեր փորուին Ֆերգանի շրջանի Նամագանի գաւառում գտնուած նաւթային հողերում: Մինիստրը յարգել է այդ խնդիրքը, և առաջիկայ տարի հանքային գլխաւոր վարչութիւնը մասնագէտներ կուղարկի յիշեալ հետազօտութիւնը կատարելու, որի համար ներկայումս խնդրւում է, որ արքունի գանձարանը 25,000 ր. յատկացնի:

—

Խմբագրութիւնս ստացաւ հետևեալ նորագոյն հրատարակութիւնները.

1) «Գրիգորիս Աղթամարցին և իւր տաղերը», յաւելուած Աղէքսանդրի պատմութեան Կաֆաները. Կ. Կոստանեանց: Գրքոյկը տպուած է Թիֆլիսում սոյն 1898 թուին, բաղկացած է 126 էջից և արժէ 30 կոպ.:

2) Ա. Մ. Սլիվիցկի — «Խորամանկ աղուէսը», փոխադրեց Պերճ Պռօշեանց (մանկական գրադարան): Գրքոյկը լոյս է տեսած Թիֆլիսում սոյն 1898 թ. Հրատ. Ընկ. հրատարակութեամբ, բաղկացած է 25 էջից և արժէ 10 կ.:

ՄԵԶ ԳՐՈՒՄ ԵՆ

ՎԵՐԻՆ-ԱԳՈՒԼԻՍԻՑ.—Այս տարի անասելի թանգութիւն է տիրում մեր կողմերում. ցորենի պուդն արժէ երկու րուբլի, գարին՝ 1 ր. 10 կ. Իւղը 14—15 րուբլի: Ծերերը պատմում են, որ սովի տարուց ի վեր այսպիսի թանկութիւն չի պատահել մեր կողմերում: Թանկութեան պատճառն այն է, որ վեց ամբողջ ամիս է ինչ անձրև չէ եկել: Եզանակները ցրտում են, իսկ բարձր լեռնագագաթներն արդէն ծածկուել են ձիւնի սպիտակ սաւանով:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՇՈՒՐՋԸ

«Ս.-Պետ. Վեդ.»-ի լրագիրը իւր աշխատակիցներից մինի միջոցով շօշափում է մի հարց, որ շատ մեծ կենսական նշանակութիւն ունի: Նա խօսում է՝ այսպէս անուանուած, գիտութեան և նրա արդիւնքների անհաւասար տարածման մասին: Նրա ասելով՝ շատ լաւ կլինի, ի հարկէ, որ, որքան կարելի է, լուսաւորութիւնը մեծ չափով տարածուի կայսրութեան մէջ: Բայց այդ տարածումն այնպէս պէտք է կատարուի, որ նրանից բոլոր, հաւասարաչափ օգտուին և ոչ թէ, ինչպէս ասում է հայկական առածը՝ «մինը ուտելով մեռնի, միւսը՝ չուտելով»: Քաղաքակրթութեան արդիւնքների անհաւասար բաժանումը մէկի դրութիւնը շատ կըլաւացնէ, իսկ մի ուրիշինը՝ ընդհակառակը: Կայսրութեան շատ տեղերում այդպէս էլ լինում է. բնակիչները հաւասարաչափ չեն օգտւում գիտութիւնից: Իւր այս միտքը ապացուցանելու համար յօդուածագիրը վերցնում է ուսումնարանների և բժշկականութեան տարածումը: Եւ ինչ.

Ահա ձեզ մի գաւառ, մի շրջան, որի մէջ մի քանի միմեանցից հազիւ 3—4 վերստ հեռաւորութեամբ գիւղեր ունին մի երկդասեան ուսումնարան որ համաբեա բաւարարութիւն է տալիս բնակիչների ուսումնական պահանջներին: Այդ ուսումնարանի գոյութիւնը բաւական չհամարելով՝ մտածում են նրա կողքին բաց անել մի երկրորդը—հօգևոր երկդասեան դպրոց: Այնպէս որ՝ այդ փոքրիկ շրջանը, կազմում է լուսաւորուած մի կեդրոն. գիտութեան ճառագայթներն ամեն կողմից առատութեամբ թափւում են նրա մէջ և հալածում խաւարը մարդիկ սկսում են արագ-արագ լուսաւորուել, առաջ գնալ:

Իսկ մի ուրիշ տեղ,—բոլորովին հակառակն է տեղի ունենում. ամբողջ շրջաններ, նոյն իսկ գաւառներ՝ զրկուած են լինում ուսումնարաններից, ժողովուրդը թաղուած է այն տեղերում տգիտութեան մէջ և տանջւում է նրանից, հակառակ առաջին դէպքի՝ այստեղ ուսումնարանի հոտ անգամ չկայ և կամ թէ կայ՝ այն էլ այնպէս է, որ հազիւ կարելի է ուսումնարան կոչել:

Ահա երկու ծայրեր:

Նոյն դրութեան մէջ է և բժշկականութեան տարածումը. տեսնում ես մի գաւառ ունի մի քանի բժիշկներ, իսկ մի ուրիշը, նոյնպիսի մեծութեամբ՝ հազիւ մինը ունի. կամ տեսնում ես՝ կան տեղեր, ուր չորս հինգ գիւղի մէջ կայ մի բժիշկ, և ընդհակառակը՝ կան տեղեր, ուր բժիշկներն այնքան քիչ են տարածուած, որ ժողովուրդը նրանց մասին միայն լսել է: Մի տեղի բնակիչներն ամեն մի մեծ ու փոքր դէպքում օգտւում են բժիշկներից, իսկ մի ուրիշ տեղում՝ նոյն իսկ ամենամեծ համաճարակների ժամանակ բժշկի ոտք չի դիպչում:

Յօդուածագիրն իւր ասածները վերջացնում է ասելով.

Ամեն մի լուսաւորութիւն լաւ է, եթէ նա բաժանուած է հաւասար: Եթէ մենք լոյսը հաւաքենք մի անկիւնում, իսկ միւս անկիւններում թողնենք որ խեղդուին խաւարի մէջ, դա միայն էֆֆէկտ կունենայ: Իսկ կրթութեան և առհասարակ քաղաքակրթութեան որ և է փակտորի տարածման գործում՝ ամեն մի էֆֆէկտ անօգտակար է և լուսաւորութեան օազիսների գոյութիւնը ոչ այնքան լաւ է և ցանկալի, որպէս կարող է թուիլ նրանց կողմնակիցներին. այդ օազիսները կարող են մէկին մեծ օգուտ տալ, իսկ միւսին, ընդհակառակը, աւելի զգալի դարձնել այն տպաւորութիւնը, որ թողնում է տարածուած խաւարը:

Շատ ճիշտ են, մանաւանդ վերջին խօսքերը. մարդ աւելի է զգում քաղցածութիւնը այն ժամանակ, երբ մինը իւր կողքին ուտում է ամենահամեղ կերակուրներ:

* *
*

«Ռուս. լիստ.» լրագիրը խօսում է ուսանողական վիճաբանութիւնների օգտակարութեան մասին: Կան մարդիկ, որոնց կարծիքով այդպիսի վիճաբանութիւններն աւելի վնաս, քան յօգուտ են տալիս երիտասարդ սերնդին: Նրանք, յարուցանելով զանազան հարցեր, այդ հարցերը, շնորհիւ իրենց խակութեան, այնպէս կարող են բացատրել և այնպիսի համոզմունք դարձնել, որը կարող է իրողութիւնից հեռու լինել: Յօդուածագիրը այլ կերպ է մտածում. նրա կարծիքով, այդպիսի վիճաբանութիւններն անհրաժեշտ են և ունին մեծ օգուտ: Այդ ժամանակ ուսանողները բարձրացնելով զանազան հարցեր և նրանց մասին վիճելով՝ մի կողմից այդ հարցերը կսկսեն աւելի գիտակցաբար, քննադատուած, որոշ չափով պտուած ըմբռնել, և երկրորդ՝ գրանով վիճաբանողների մէջ կը զարգանայ հետաքրքրութիւն դէպի կեանքն ու գիտութիւնը:

«Ինչ ուզում էք ասացէք, ընթերցող, իսկ իմ կարծիքով ուսանողական շրջաններում այդպիսի վիճաբանութիւններն օգտակար են շատ կողմերով վերցրած: Երևում է, որ երիտասարդութիւնը գիտակցաբար և անկեղծութեամբ է վերաբերւում դէպի իւր ապագայ պրոֆեսիան: Երևում է, որ նա ևս գիտէ կեանքի հարցեր յարուցանել, այդ հարցերն այնպէս թէ

այնպէս լուսաբանել, նրանց յատկացնել տարբեր գնահատութիւն, իսկ շատ անգամ ուղղակի և հարցերը ճշտօրէն լուծել»:

Յօդուածագիրը, ընդունելով այդպիսի վիճաբանութիւնների օգտակարութիւնը, ափսոսում է միայն, որ նրանք կազմակերպուած չեն: Նրա կարծիքով շատ օգտակար կըլինի, եթէ հիմնուին ուսանողական կլուբներ: Այդ կլուբներում կարող են հաւաքուել ուսանողները, վիճաբանութիւնների մէջ մտնել և այսպիսով աւելի առաջ գնալ մտաւորապէս: Ինչո՞ւ համար կարող են կլուբներ ունենալ վելոսիպեդիստները, որսորդներն և այլն, իսկ ուսանողները՝ ոչ:

Այդպիսի ժողովները, ճիշդ որ՝ շատ մեծ օգուտներ կարող են տալ և տալիս են Եւրոպայում, ուր ուսանողական կլուբները հասարակական կեանքում շատ յայտնի են և տալիս են ուսանողներին այն, ինչ երբէք չէր կարող տալ առանձնութիւնը: Մի երկրորդ համալսարան էլ այդ կլուբներն են, ուր ուսանողները սովորում են մի կողմից՝ միմեանց ճանաչել ընտելանալ հասարակական բարեկարգուած յարաբերութիւնների, իսկ երկրորդ կողմից՝ հնարաւորութիւն են ստանում պարզելու մութ հարցերը և սովորելու քննադատաբար մտածել:

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆ, 3 նոյեմբերի.—Մեր գաւառը բաղկացած է աւելի քան 150 գիւղերից, որոնց մեծ մասը միլլքատաբական են. երկրի բնակչութեան 70%-ից աւելին թուրք է: Հայ գիւղացին, որը կազմում է գիւղական ամբողջ բնակչութեան հազիւ 30%, չունի բաւականաչափ հող, որովհետև հողը մշակելու համար պէտք է ջրել, պէտք է արուեստական ջրանցքներ անցկացնել: Հողագործութիւնը բաւականաչափ չէ կերակրում գիւղացուն և նա ստիպուած է ապրելու և իր ընտանիքը ապրեցնելու համար դիմել պանդխտութեան, որտեղ յանձն է առնում այլ և այլ երկրորդական, շատ անգամ ոչ էլ այնքան ազնիւ պարապմունքներ: Այդպիսով, ինչպէս անցեալ նամակովս յիշել էի, գիւղացին թողնում է իր ընտանիքը և տարիներով թափառում Անդրկովկասում, Կովկասում, Ռուսիայի ներքին նահանգներում և շատ անգամ նոյն իսկ արտասահմանում: Սրանց թւին են պատկանում մեծամասնութեամբ հետևեալ գիւղերը. Աստապատ, Թմբուլ, Նամիանա, Կուգնութ, Եարմջայ, Ղիմայմուդ, Գուլթափայ, Ջահուկ և ուրիշ շատ գիւղեր, թէև Օրդուբադի կողմի գիւղերը պանդխտութեան կողմից, կարող եմ ասել, որ գերազանցում են այս գիւղերից:

Պանդուխտը երկար տարիներով օտար երկրներում ամեն տեսակ կասկածաւոր գործերով և խաչագողութեամբ թափառելուց յետոյ, վերադառնում է գիւղը, թէև շատ անգամ հարստացած, բայց և շատ յաճախ վարակուած զանազան տեսակ վարակիչ հիւանդութիւններով, որով և վարակում է իր ընտանիքը: Բացի սրանից, ուրիշ պատճառ էլ կայ, որ գաւառի հայ բնակիչները հետզհետէ այլասեռւում են.—դա անպիտան կլիման է, որի պատճառով մահացութիւնը շատ մեծ է գաւառում: Թուրք բնակչութիւնը ամառուայ անտանելի շոգ ժամանակ քաշւում է սարոտ, հով և առողջ տեղեր, իսկ հայը կամ աւելի լաւ է ասել՝ հայ ընտանիքը՝ ամառ ու ձմեռ մնում է անշարժ իր բնակավայրում, անպիտան տեղում: Դրա հետևանքն այն է լինում, որ նոր սերունդը նիհար, հիւանդոտ թուլամորթ է լինում:

Գաւառիս բնակիչների մեծ մասը, ինչպէս վերևը յիշեցինք, թուրքերն են. դրանց են պատկանում ահագին տարածութեամբ բերրի հողերը, որոնք մատնուած են անհոգութեան և մնում են անմշակ: Թուրքերը ծոյլ են և աւազակաբարոյ: Թող ձեզ անհաւատալի չթուայ որ ասեմ՝ գտնւում են մարդիկ, որ մի քանի ռուբլու համար մարդ են սպանում որովհետև ապրելու միջոց չունին, պարապ-սարապ ման են գալիս, մինչ այն կողմն իրենց սեփական առատ վարձատրող հողերը մնում են երեսի վրայ ընկած: Կարող էք մի թոյլ գաղափար կազմել գաւառիս հողի բերրիութեան մասին, եթէ ասեմ որ վարը՝ առանց ոռոգելու, բաւական ընտիր խաղող է տալիս, բամբակի արտերը ջրւում են 1—2 անգամ միայն: Հացաբոյսերը ու բոստանները—նոյնպէս: Ընտիր խոտ է (Եօնջա) ստացւում այնպիսի առատութեամբ, որ ուրիշ շատ տեղերի խեղճ հայ գիւղացիների համար երազ կարող է թուալ: Եւ շնորհիւ խոտի այդ առատութեան, ամբողջ տարուայ ընթացքում տաւարն ու ոչխարըն իրենց մօտ է լինում. մի հանգամանք, որ ահագին առաւելութիւններ է ներկայացնում և մեծ նշանակութիւն ունի գիւղացոց համար, որովհետև ազատ են մնում այն բոլոր անախորժութիւններից ու վնասներից, որոնց ենթակայ են լինում միշտ դէս ու դէն չուողները:

Բայց չնայելով այդքան յարմարութիւններին, այդքան առատութեան, որով աշխատանքը լիուլի վարձատրւում է, գիւղացին դարձեալ աղքատ է, դարձեալ անապահով: Ինչո՞վ բացատրել այս բանը: Ասենք թուրքերը ծոյլ են, արդար վաստակից փախչող, իսկ մերո՞նք—հայ գիւղացի՞ք:

Պատմական նախկին՝ հայի համար աննպաստ հանգամանքների շնորհիւ մեզանում եւս, ինչպէս և ուրիշ շատ գաւառներում, գիւղացի հայ ժողովուրդը համեմատաբար վատ հողեր ունի, որին և պիտի վերագրել հայ գիւղացու խեղճութիւնը: Ինչպէս ուզում էք դատեցէք, մեծ մասամբ ամեն տեղ հայ գիւղացին կամ հող չունի, կամ ունեցածն էլ անբերրի, անջրդի տեղեր են:

Միթէ ոչինչ չի կարելի անել. միթէ ձեռնհաս մարդիկ՝ օրինական միջոցներով չպէտք է աշխատեն գոնէ ոչնչացնելու այս վնասակար հանգամանքները, որոնց շնորհիւ մեր ժողովուրդն այնպիսի արագութեամբ է դիմում դէպի չքաւորութիւն: Գիւղացիների ներկայ թըշուառ դրութեան ամենաառաջին և ամենամեծ պատճառն անկասկած վարելահողի աներևակայելի քչութիւնն է: Բազմաթիւ գիւղեր արօտատեղի ամենևին չունին: Երկրորդ պատճառն է—ջրի պակասութիւնը: Այդպիսով հողի ու ջրի պակասութիւնը, անպիտան կլիման, մահացութեան մեծ տոկոսը - այդ բոլորը սպառում է Հին-Նախիջևանի գաւառի հայ գիւղական ժողովրդի ոյժն ու թարմութիւնը ու միջոց չէ տալիս նրան բարոյապէս ու մտաւորապէս զարգանալու, առջևը դնելով և նրա թուով կանոնաւոր աճմանը:

Ա-տու-մէն

ՆԱՄԱԿ ԹՈՒՐՔԻԱՅԻՑ

(«Նոր-Դար»-ի թղթակցից)

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԿԱՅՍՐՆ ՈՒ ԿԱՅՍՐՈՒՀԻՆ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄՈՒՄ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ.—22 հոկտեմբերի.—Երկրորդ օրը, երկուշաբթի,—ամսի 19-ին, ժամը 9 ին տեղի ունեցաւ գերմանական նորակառոյց ս. Փրկիչ եկեղեցւոյ օրհնութեան շքեղ հանդէսը:

Սոյն եկեղեցին կառուցուած է ս. Յարութեան տաճարին հիւսիսակողմը և շատ մօտ գետնի մը վրայ, ուր խաչակրաց Երուսաղէմին տիրապետութեան ատեն՝ ս. Յովհաննու ասպետական կարգին վերաբերեալ հոյակապ եկեղեցի մի կար, հիւրերու յատկացեալ բազմածուխ օթեաններով և վանական հաստատութեամբ: Բայց երբ մահմեդականք վերստին տիրեցին Երուսաղէմի, եկեղեցին մզկիթի փոխարկուեցաւ, հիւրանոցը և վանքը՝ յիմարանոցի, և հետզհետէ աւերելով աղբանոց եղաւ, և տակաւին երեսուն տարիներ առաջ խաղաղորդի գործարան էր:

Երբ 1869-ին, Սուէզի ջրանցքի բացման հանդէսը պիտի կատարուէր, Եգիպտոսի փոխ-արքայ Իսմայէլ փաշայի հրաւիրմամբ՝ հանդէսին ներկայ լինելու համար եւրոպական վեհապետներ յարևելս ուղևորուեցան. Նրանց մէջ Բրուսիոյ Վիլհէլմ Ա. թագաւորին ներկայացուցիչն էր իր անդրանիկ և միակ որդին, Փրիդրիխ Վիլհէլմ իշխանը, ապագայի Գերմանիոյ կայսրը և ներկայ կայսեր հայրը, որոյ ի Պոլիս սուլթան Աբդիւլ Ազիզին տուած այցելութեան առթիւ՝ վերյիշեալ գետինը նուէր տրուած էր իշխանին սուլթանի կողմէն, և Երուսաղէմ հասնելուն օսմանեան կառավարութեան կողմէն իշխանին յանձնուած էր:

Այն օրէն ի վեր այդ գետնին մէջ դարերէ ի վեր դիզուած հողերու և աղբերու մաքրութիւնը սկսուելով՝ հետզհետէ հին շէնքերու աւերակ մնացորդները երևան ելան և վերջապէս 1893-ին, վաղեմի եկեղեցւոյն նախկին հիմանց վրայ ներկայ շէնքին առաջին քարը դրուեցաւ և այսօր հոյակապ և շքեղ քրիստոնէական մի նոր տաճար կը բարձրանայ, քառասուն և հինգ ու կէս մեթր բարձր զանգակատնով իբրև տիպար Գերմանիոյ աւետարանական եկեղեցւոյ և վերականգնեալ կայսրութեան:

Այս եկեղեցւոյ անձամբ ներկայ գտնուելու, և յարևելս քրիստոնէութեան նոր նեցուկ մի աւելացնելու իղձն ու փափագն էր Գերմանիոյ կայսեր և կայսրուհւոյն սուրբ վայրերը այցելելու գըլխաւոր շարժառիթը, և արդարև տեսանք, ինչ որ սուրբ Երուսաղէմի մէջ խաղացած ժամանակէն ի վեր տեսնուած չէր: Քրիստոնեայ կայսրը և կայսրուհին քաղաք մտան գլուխ կեցած փառաշուք թափօրի մը, որ կազմուած էր Նախարարներէ, աւագուհիէն, համայն Գերմանիոյ և բողոքական միւս ազնուութիւնից հրաւիրեալ պաշտօնական ներկայացուցիչներէ, հարիւրի մօտ բրուսական սուրբ Յովհաննու կարգի ասպետներէ, գերմանական երկու հարիւր քառասուն ծովային զինուորներէ և սպայներէ, իրենց նուագածուաց խմբով, օգոստափառ սուլթանի նուիրակ սպարապետներէ, Պերլինի Օսմանեան, Պոլսոյ գերմանական դեսպաններէ, բազմաթիւ փաշաներէ, բարձրագոյն պաշտօնականներէ և թիկնապահներէ, ամենքն ալ բազմագոյն և բազմատեսակ ճոխ համազգեստներով: Այս թափօրին ամենէն ուշագրաւ պարագան է, որ տեղական հազարաւոր, Պոլսէն կայսեր ուղեկցող սուլթանի հինգ հարիւրի մօտ անձնապահ զօրքերէն ոչ ոք մասնակցած էր: Կայսերական զոյգին առջև կայսերական արծուէ դրօշը պարզուած էր:

Երբ թափօրը քաղաքի գլխաւոր դուռն հասաւ, կայսրը ձիէն, և կայսրուհին կառքէն իջնելով՝ ոտով գնացին եկեղեցին, իր օրհնութեան և պաշտօմանց կատարումէն զկնի՝ հրաւիրեալ հանդիսականք իրենց շնորհաւորութիւնները և երամիշտի ողջոյնները մատուցին կայսեր և կայսրուհւոյն:

Կէս օրէն առաջ սկսուած էր մեծ պատրաստութիւններ տեսնուել պարըսպին անմիջապէս կից գետնի մը վրայ, որ հայոց ս. Փրկիչ վանքին (Կայեն այիափայ) և քրիստոնեայ ազգաց գերեզմանատան կից, Սիոնի լերան հարաւարևելեան գագաթնակէտին վրայ, Սիոն վերնատան, ըստ աւանդութեան Դաւիթ և Սողոմոնի գերեզմանատեղւոյն, և այժմեան մահմետական մզկիթին տակ պարզ ալ մի է, զոր նոյնին վեհափառութեանց արգի ուղևորութեամբ օգոստափառ սուլթանին տուած այցելութեան առթիւ նուէր ընդունած էին նորին օգոստափառութենէն:

Երեկոյեան ժամը երեքին, վերը նըկարագրուած հանդիսաւոր թափօրով, որուն մասնակից էին արաբ զինւոր ձիաւորներ և անձնապահ հեծեալ զօրքեր, գնացին յիշեալ գետինը պաշտօնական ստացման հանդէսը կատարելու: Թափօրը անցաւ հայոց ս. Յակոբայ վանուց, դարաւոր մայրիներէ հովանաւորեալ առնէն, ուր ս. պատրիարքը միաբանութեան գլուխն անցած և բրուսական թագի մեծ պատուանշանը կախած՝ կանգնած էր նոյնին վեհափառութիւնը ողջունելու: Կայսերական զոյգի կառքը երբ աւագ-դրան առջև հասաւ, անմիջապէս կայսրը և կայսրուհին վար իջան և ս. պատրիարքին շնորհակալութեան ձեռք տուին և իրենց գնացքը շարունակեցին հետ մինչև հանդիսավայրը, ուր կայսրը վեհափառ սուլթանին ուղղեալ շնորհակալութեան ուղերձ մի արտասանելէ զկնի, 'ի յիշատակ Ս. երկրի այցելութեան գերմանական ծովային բոլոր զօրաց ու սպայից խաչեր բաժնեց իր ձեռքով և պատրաստուած ձողին վրայ կայսերական արծուէդրօշը պարզուեցաւ:

Երեք քառորդէն յետոյ կայսերական թափօրը վերադարձաւ մի և նոյն ճանապարհաւ, երբ հասան վանուց մայր դրան՝ կայսրն ու կայսրուհին բարեհաճեցան իրենց շքախմբով ներս մտնել և ս. պատրիարքի ու միաբանութեան առաջնորդութեամբ տաճարն այցելել, որ շքեղապէս զարդարուած էր, Սրապիոն էֆէնդի Մուրադը նոյնին վեհափառութեանց քովէն կը քալէր իբրև թարգման և վանքին վրայ պատմական համառօտ բացատրութիւններ կը տար: Տաճարի հոյակապ շէնքը, աւագ-սեղանի բեմին վրայ 'ի տես դրուած կենաց փայտը, զանազան շքեղ, ծանրագին և հնագոյն սպասք, գրչեայ աւետարաններ, ասեղնագործ եկեղեցական զգեստք, գասի մուզայիք յատակը, ս. Գլխադրի մատուռը ընդ երկար խորին ուշադրութեամբ և զմայլմամբ դիտելէ յետոյ դուրս ելան և բարեհաճեցան ուղղակի բարձրանալ 'ի պատրիարքարան, որոյ մեծ սրահին ճակատը տեղաւորուած պատրիարքական ոսկեզօծ և սրծուէնիկ երկու թիկնաթոռներու վրայ բազմեցան կայսրը և կայսրուհին. ս. պատրիարքը կայսրուհւոյն աջ կողմը նստած առանձինն անգլիերէն կը խօսէր, իսկ կայսրը Սրապիոն էֆէնդիէն զանազան հարցումներ կընէր վանքին վրայ և բացատրութիւնները լսելով ուշադրութեամբ կը լսէր. Մինչդեռ կայսերական հետևորդք մեծ սրահին շրջապատը նստած ս. եպիսկոպոսաց կողմանէ կը հիւրասիրուէին: Երբ կայսրուհւոյն և կայսեր մասնաւորապէս մրգօղի մատուցւեցաւ, հաճութեամբ ընդունեցին և ս. պատրիարք հօր կենաց անուշ ըրին: Քառորդ ժամէ յետոյ ելան, կայսրը և կայսրուհին պտոյտ մը ըրին սրահին շուրջը, որոյ պատերէն կախուած էին ի միջի այլոց մեծն Վիլհէլմի, Աւգուստա թագուհւոյն և կայսրուհւոյն, Փրիդերիկ կայսեր, Անգլիոյ թագուհւոյն, Աւստրիոյ և ռուսաց կայսերաց և կայսրուհեաց շքեղազարդ պատկերները: Վեհափառ կայսրը իր հանգուցեալ օգոստափառ մեծ հօր, մօր և Փրիդերիկ կայսրի պատկերները խանդաղատանօք դիտելով՝ դարձաւ ս. պատրիարքին ըսելու «կը տեսնեմ, որ նախնիքներս այս վայրերը ժողոված են, ուստի ես ալ կը կամիմ իմ կենդանագիրս ձեզ նուիրելու, որպէս զի այս պատրիարքարանի մէջ միշտ գտնուի»: Պատրիարքը այս կայսերական շնորհքէն յուզեալ՝ բազկատարած օրհնութեան մաղթանքներ մատոյց կայսերական զոյգին ու գերդաստանին բարձրութեան և երկարակեցութեան: Կայսրը՝ ս. պատրիարքէն հրաժեշտ առնելուն ըսաւ «Շատ գոհ եմ ս. պատրիարքը ճանաչելուս, քանզի Պոլիս եղած ժամանակ վեհափառ սուլթանը ինձ յիշած էր, որ աստիճան բարի և հաւատարիմ անձնաւորութիւն ըլլալը». ս. պատրիարքը խոնարհ շնորհակալութիւն յայտնելով՝ արտայայտեց հօտերու հպատակութիւնը առ օգոստափառ սուլթանն. որոյ շնորհիւ արժանացաւ ինքը, և սուրբ Յակոբայ Վանուց համայն միաբանութիւնը՝ նոյնին մեծութեանց, կայսեր և կայսրուհւոյն երջանկաւէտ այցելութեան. ս. պատրիարքը ու միաբանութիւնը մինչև կառքերը առաջնորդեցին կայսերական զոյգը, ուր կրկին ու կրկին անգամ ձեռք տալով ս. պատրիարքին ու Սրապիոն էֆէնդիին՝ մեծ գոհունակութիւն յայտնեցին: Գիշեր էր, երբ մեկնեցան՝ թողլով սուրբ Յակոբայ միաբանութեան և ներկայ ազգայնոց սրտին մէջ անջնջելի ճառագայթք խորին երախտագիտութեան կայսերական այսպիսի անակնկալելի շնորհաց համար:

Հետևեալ առաւօտուն յատուկ թիկնապահի միջոցաւ հաճեցաւ նորին վեհափառութիւն կայսրը իւր խոստացեալ մեծադիր կենդանագիրը ղրկել իր ստորագրութեամբ և ըստ լատինաց 31 հոկտեմբեր. 1898 թուականով:

*

Երեքշաբթի. ամսի 20-ին, նոյնին վեհափառութիւնքը այցելեցին Գեթսեմանի մատնութեան սոսկալի գիշերին՝ Քրիստոսի աղօթած վայրը, և անտի երկրորդ անգամ Համբարձման լեռը բարձրացան:

Չորեքշաբթի, առաւօտեան, ամսոյս 21-ին, նոյնին բարձրութիւնք, կայսրը ու կայսրուհին բոլոր հետևորդներով այցելեցին Օմարի մզկիթը, որ սուրբ քաղաքիս մէջ ամենաշքեղ ու հոյակապ շինութիւնն է կառուցուած Սողոմոնեան տաճարի ժայռին վրայ, ուրկէ կայսրուհին վերադարձաւ վրանները, իսկ կայսրը սակաւաթիւ հետևորդներով բարեհաճեցաւ կարճ այցելութիւններ տալ լատինաց ու յունաց պատրիարքներուն:

Հինգշաբթի, ամսի 22-ին, կայսերական զոյգը ի տես պիտի ելլէ քաղաքիս գերման զանազան հաստատութեանց, ինչպէս են հիւանդանոցք, երկսեռ դըպրոցներ, որբանոցներ և այլն. ապա պիտի երթան այցելու թագաւորաց գերեզմանները ու այլ պատմական վայրերը:

Ուրբաթ, ամսոյս 23-ին, առաւօտեան ժամը 9-ին, կայսրն ու կայսրուհին պիտի մեկնին ի Յոպպէ ուղղակի իրենց «Հօհէնձօլլէրն» շքանաւը իջնելու և Գերման զրահաւորաց ընկերակցութեամբ Պէրութ երթալու, թողլով քաղաքիս համայն բնակչաց սրտերուն մէջ անմոռանալի յիշատակներ մարդասիրութեան և գրաւիչ բարձր դրից:

***

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿՐԵՏԷ.—Անգլիական թերթերի ասելով, Կրետէի խաղաղեցման գործը ներկայումս այն աստիճան բարեյաջող դրութեան մէջ է, որ ծովակալներն հնարաւոր են համարում միջազգային զօրքերը կրճատելու շուտով: Կարծում են, որ ոչ ուշ քան դեկտեմբեր ամսին հնարաւոր կըլինի յետս կոչելու անգլիական երկու, իտալական երկու, ֆրանսիական մէկուկէս և ռուսական մի զօրաբաժին: Կանէայում ոստիկանութիւն է կազմուած 25 քրիստոնեաներից և 10 մահմեդականներից, ֆրանսիական ժանդարմիական գնդապետի հրամանատարութեան տակ: Քաղաքից դուրս հսկելու համար ժանդարմներիս կազմակերպելու գործն յանձնուած է իտալական գնդապետի: Անգլիական կառավարութիւնը 4,000 ֆունտ սար. է յատկացրել Կանդիայի գաւառի ժամանակաւոր վարչութեան այն պայմանով, որ այդ գումարը վերադարձնուի տուրքերի և մաքսահարկերի գումարներից: Լուրեր են պտտում, թէ

5 միլիոն ֆրանկի փոխառութիւն պիտի լինի չորս պետութեանց երաշխաւորութեամբ։ Այդ գումարի մի մասը կը յատկացուի քանդուած անիւի ու կայքերի վերաշինութեանը։ Ծովակալներն իրենց կողմից 10 անդամ են նշանակել Կրետէի գործադիր մասնաժողովի մէջ։ Ներկայումս պաշտօնական-գործածական լեզուն ճանաչւում է յունարէնը, իսկ ծովակալների և տեղացիների միջև—ֆրանսերէնը։ Կրետէի ապագայ վարչական ամբողջ մարմինը, ինչպէս լսւում է, կընտրուի կրետացիներից։

—Այս օրերս Կանէայի ՝աւագ եկեղեցում հանդիսաւոր գոհաբանական մաղթանք կատարուեց Կրետէի ազատութեան համար։ Տաճարը, քաղաքային շէնքերն ու նաւերը զարդարուած էին չորս պետութեանց և ինքնավար Կրէտէի դրօշակներով։ Սակայն, «Standard»-ի թղթակցի ասելով, ընդհանուր ուրախութիւնը մթագնեց այն բանով, որ բարձրացուած էր նաև թիւրքական դրօշակ, այն էլ զօրանոցների գլխին։ Ծովակալների արած մի քանի ակնարկների հիման վրայ կրետացիներն համոզուած էին, որ թիւրքական դրօշակ այսուհետև ամենևին չի լինիլ։ Գործադիր մասնաժողովի Նախագահ Սթակիանակին այդ առթիւ դիմեց ծովակալ Սկրիդլովին, բայց վերջինս պատասխանեց, թէ ռուսաց կառավարութիւնից այդ մասին ոչ մի հրահանգ չի ստացել և թէ Կրետէի թուրք իշխանութեանը տրուած երկրորդ յայտագրի մէջ ծովակալները միայն ստանձնել էին, թէ թիւրքական դրօշակը կըվերացնուի, եթէ օսմանեան զօրքերը չհեռանան։ Սակայն, ռուս ծովակալի այդ պատասխանը վերաբերում էր միայն Կանէային, մինչդեռ Ռեթիմնոյում, որը գտնւում է ռուսական գլխաւորական հսկողութեան տակ, թիւրքական դրօշակը վերացուած է։

—«Standard»-ի թղթակցին հաղորդում է մի միջնադէպ, որ վերաբերում է Կանէայի թիւրքական զօրքերի հրամանատար Ճաքիր փաշայի հեռանալուն։ Վերջինս չնայելով որ արդէն նաւ էր նստել, որը պէտք է տանէր նրան Կ. Պոլիս, հրաժարուեց հրաման տալ, որ նաւը մեկնի, մինչև որ Դռնից վճռական հրաման չըստանայ Կրետէից հեռանալու։ Այն ժամանակ ֆրանսիական ծովակալ Պոտիէն «Vautour» նաւին հրամայեց բռնի միջոցներ ձեռք առնել, և միայն այդ ճնշման տակ թիւրքական շոգենաւը դուրս գնաց Կանէայից։ Բայց վատ եղանակի պատճառով շոգենաւն ստիպուած էր վերադառնալ Սուդայի ծովախորշը, ուր Ճաքիր փաշային սակայն թոյլ չտրուեց ցամաք իջնելու, և նրա շոգենաւը միջազգային յածանաւերի հսկողութեան տակ դրուեց։

—

ԴՐԱՅՖՈՒՍԻ ԳՈՐԾԸ.—Վճռաջինջ ատեանի այն որոշումը, որով անհրաժեշտ համարուեց Դրայֆուսին յայտնել, որ իւր գործի վերաքննութեան համար գրուած խնդիրքն ընդունուած է, հաղորդուած էր գաղութների մինիստր Գիյէնին։ «Հաւասի գործ.»-ն սկզբում հաղորդեց, թէ Դրայֆուսին կառաջարկուի, որ նա յայտնի այն պարագաները, որոնք կարող են ծառայել իւր պաշտպանութեանը։ Ի լրումն այդ բանի ֆրանսիական թերթերն հաղորդում են, որ վճռաջինջ ատեանը գաղութների մինիստրին խնդրել է Դրայֆուսին հասցնել այն հարցերը պարունակող թղթերը, որոնց Դրայֆուսը պէտք է պատասխան տայ։ Գվիանա մեկնող սովորական պոստը ճանապարհ է ընկնում միայն ամեն ամսի 9-ին (ն. տ.), բայց կարծում են, որ կառավարութիւնը չի սպասիլ այդ բաւական հեռաւոր ժամանակին՝ վճռաջինջ ատեանի յանձնած թղթերը Կայէննա ուղարկելու համար։ Մինիստրների հարցափորձից յետոյ ատեանի կայացրած որոշումը, հարկաւ, խորը տպաւորութիւն է թողել ամեն տեղ. երբ այդ որոշումն իմացան պատգամաւորների ժողովում, վերաքննութեան հակառակորդների կատաղութիւնը սահման չունէր։ Հակահրէական Լազին Դիւպուիին յայտնեց, թէ մտադիր է հարցապնդում անել կառավարութեանը՝ «ինչ է մտադիր անելու նա վճռաջինջ ատեանի կարգադրութեան առթիւ»։ Չնայելով, որ Դիւպուին հրաժարուեց այդ հարցապնդումն ընդունելուց, Լազին յայտարարեց, որ ինքն այնուամենայնիւ այդ խնդիրը կըյարուցանի պատգամաւորների ժողովում։ Դերուլէդ և Կաւենեակը նոյնպէս դիմեցին մինիստր-նախագահին խնդրելով, որ վճռաջինջ ատեանի որոշումը չկատարուի. մերժում ստանալով, նրանք յայտարարեցին, թէ մտադիր են այդ առթիւ հարցապնդում անելու պատգամաւորների ժողովում։

—«Liberté»-ի ասելով, վճռաջինջ ատեանն որոշել է Դրայֆուսի փաստաբան Մորնարին ցոյց տալ հարցափորձի ենթարկուած գինուորական հինգ մինիստրների տուած ցուցմունքների արձանագրութիւնը։ Այդ արձանագրութեան հետ Լաբորու և Դըմանժի հետ ծանօթանալուց յետոյ, Մորնարը կըկազմի այն վկաների ցուցակը, որոնց, նրա կարծիքով, պէտք է լսի վճռաջինջ ատեանը։ Յիշեալ լրագիրն հաւատացնում է, որ Մորնարին կըհաղորդուեն նաև Էստերհազիի վերջերս բռնուած նամակներն և մինչև անգամ չարաբաստիկ ամենագաղտնի դոսիէն, եթէ միայն այդպիսի բան իսկապէս գոյութիւն ունի և եթէ կըյանձնուի վճռաջինջ ատեանին։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մսի թանգութիւնը Գերմանիայում.—«Նովօէ-Վրէմիա» լրագրի թղթակիցը Բերլինից մսի թանգութեան մասին գրում է հետևեալը, որը մենք տալիս ենք համառօտ ձևով։

Մի քանի օր առաջ Բերլինի մսավաճառների խանութների պատերին կպցրած էին հետևեալ բովանդակութեամբ թղթեր։

Մսի թանգութեան մասին քանի անգամ դիմուած է կառավարութեանը, որ նա թոյլ տայ արտասահմանից անասուններ բերելու, և մեծ մաքս չ՚նշանակուելու։ Բայց կառավարութիւնն ուշք չի դարձնում, չնայած, որ նըրան շատ անգամ ենք դիմել և խնդրել, որ ի նկատի ունենալով մեր մսատու անասունների անբաւարարութիւնը, թոյլ տայ արտասահմանից բերել։ Այդ պատճառով, որպէս զի մեր ձայնը լսելի դառնայ՝ հարկաւոր է ռայխստագին մի նոր դիմում անել աւելի շատ ստորագրութիւններով. թող ստորագրէ՝ ով կարիք է զգում»։ Այդ թղթերին ստորագրել են նոյն իսկ մսավաճառները։ Եւ այդ բացատրւում է, եթէ ի նկատի առնենք մսի գինը՝ ֆունտը արժէ 70—25 կոպէկ, միջին թւով՝ 50 կոպէկ։ Ժողովուրդը պարզ է, որ չը պէտք է կարողանայ այդպիսի թանգ գներով միս առնել, որից և վնասւում են նոյնպէս և մսավաճառները։ Բերլինի բնակիչները մսի թանգութիւնից շատ են տուժում՝ չը կարողանալով ձեռք բերել առաջին անհրաժեշտութեան նիւթերը, նրանք ստիպուած են իրենց գոյութիւնը պահել աւելի չքաւորութեամբ։ Նրանք բաւականանում են միայն գետնախնձորի հացով։ Դրա հետևանքն այն է լինում, որ Գերմանիայի մայրաքաղաքի փողոցներում պատահող չքաւոր տղայքը աչքի են ընկնում իրենց տկարութեամբ, գունատութեամբ, ծուռ ոտքերով, մեծ անճոռնի գլուխներով։ Մսին այնքան հազուագիւտ է չքաւորների համար, որ նրանք ստիպուած են այժմ ուտել ուրիշ նոյն իսկ ձիու միս, որ առաջ չէին ուտում։ Միայն մի տարուայ ընթացքում բերլինցիք կերել են 8,000 ձի։

ՀԵՌԱԳՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 10 Նոյեմբերի.—Ժանտախտի դէմ կռուող յանձնաժողովն յայտարարում է. որ հիւանդութիւնն Անզոբում, ըստ երևոյթին, թուլանում է։ Անզոբն առաջուայ պէս մնում է շրջափակուած և ամեն տեսակ հաղորդակցութիւն կտրուած է։ Անզոբի մօտակայ դշլաղներում—Մարղիֆում, Թոքֆանում և Փենջաքենդում, ինչպէս և Սամարղանդի շըրջանի ու Բուխարայի խանութեան միւս տեղերում ամեն ինչ բարեյաջող դրութեան մէջ է։ Ամեն տեսակ կասկածելի հիւանդութեանց վերաբերեալ բոլոր լուրերը հանգամանօրէն ստուգւում են։

ՊԱՐԻԶ.—Գաղութների մինիստրը հերքում է այն լուրը, թէ կարգադրուած է փոխելու այն ռեժիմը, որին ենթարկուած է Դրայֆուսը։

ԿԱՆԷԱ.—Արքայազն Գէորգը իշխանութիւնը կստանայ պետութիւններից։ Այդ առթիւ համաձայնութիւն է կայացած Ռուսիայի, Ֆրանսիայի, Անգլիայի և Իտալիայի միջև, որոնք նոր կառավարութեանը փող փոխ կըտան իւրաքանչիւրը մի-մի միլիոն։ Այդ գումարը կըհատուցուի առաջին իսկ փոխառութեամբ։

ՊԱՐԻԶ.—Ճամպայի նկուղում եղած պայթումից սպանուած է 1 և վիրաւորուած է 8 հոգի։ Ոստիկանութիւնն այն համոզմունքն ունի, որ պայթումն առաջացել է գազից, և ոչ թէ ռումբից։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 11 Նոյեմբերի.—Ժանտախտի դէմ կռուող յանձնաժողովը յայտարարում է, որ Անզոբում վերջին օրերս նոր հիւանդացողներ չեն եղել։ Շրջակայքում դրութիւնը կատարելապէս լաւ է։ Հնդկաստանի ժանտախտի մասին ստացուած տեղեկութիւնների համաձայն Բոմբէյի նահանգում հոկտ. 15-ից մինչև 21-ը ժանտախտը բաւական սաստկացել է. նորից հիւանդացել է 6,526, մեռել է 5,077 հոգի, որով անցած շաբթուայ հետ համեմատած հիւանդացողների թիւն աւելի է 852-ով և մեռնողները—866-ով։

ՈՒԱՇԻՆԳՏՈՆ.—Փիլիպեան կղզիների մասին իւր տուած պատասխանի մէջ Ամերիկան յայտարարում է, թէ մտադիր է այդ կղզիները բաց պահել համաշխարհային առևտրի համար։

ՊԱՐԻԶ.—Վճռաջինջ ատեանը, լսելով Բուադըֆրի և Գոնզի ցուցմունքները, Պիկարին յայտնեց, որ նրա ցուցմունքները չեն կարող լսուել այսօր։ Այդ պատճառով Պիկարին նորից տարան Շերշ-Միդի բանտը։

—

«Նոր-Դար»-ի սոյն համարի հետ Թիֆլիսի մեր բաժանորդներին ուղարկում ենք «Լումա» գրականական հանդէսի խմբագրութեան յայտարարութիւնը։

Խմբագիր-հրատարակիչ՝

ՍՊԱՆԴԱՐ ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ՌԱԶՄԱՎԻՐԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀ

1898 թ. մայիսի 1-ից մինչև 1898 թ. նոյեմ. 1

Թիֆլիսից I-ին հինգ տեղ ունեցող կառքը մեկնում է առ. 9 ժ. 30 ր. գիշերում է Մլէթում և հասնում է Վլադիկաւկազ միւս օրը եր. 7 ժ. 20 ր.։ II-ը մեկնում է առաւօտեան 11 ժամին և գիշերում է Պասանաուրում. հասնում է Վլադիկաւկազ միւս օրը եր. 9 ժ. 20 ր.։

Վեց տեղ ունեցող I-ին հանրակառքը (առանց գիշերելու) մեկնում է օրուայ 2 ժ. 30 ր. և հասնում է Վլադիկաւկազ միւս օրը եր. 4 ժ. 35 ր.։ II-ը մեկնում է եր. 9 ժ., առանց գիշերելու, հասնում է Վլադիկաւկազ միւս օր եր 11 ժ. 20 ր.։

Վլադիկաւկազից հինգ տեղ ունեցող I կառքը մեկնում է առ. 7 ժ. գիշերում է Մլեթում և հասնում է Թիֆլիս միւս օրը եր. 6 ժ. 30 ր.։ II-ը մեկնում է առ. 9. 30 ր. գիշերում է Գուդաուրում և հասնում է Թիֆլիս միւս օրը 7 ժ. 55 ր.։

Վեց տեղ ունեցող I-ին հանրակառք (առանց գիշերելու) մեկնում է եր. 5 ժ. 30 ր. և հասնում է Թիֆլիս միւս օրը եր. 7 ժ. 25 ր.։ II-ը մեկնում է եր. 9 ժ. և առանց գիշերելու հասնում է Թիֆլիս միւս օրը եր. 10 ժ. 55 ր.։

—

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Մարդատար գնացքը № 1 *Բագուից Թիֆլիս* մեկնում է օրուայ 4 ժ. 15 ր., հասնում է Թիֆլիս առ. 8 ժ. 38 ր., մեկնում է *Թիֆլիսից Բաթում* առ. 9 ժ. 20 ր., հասնում է Բաթում եր. 8 ժամին 52 ր.

Փոստային գնացքը № 3 *Բագուից Թիֆլիս* մեկնում է գիշ. 10 ժ. 50 ր., հասնում է Թիֆլիս եր. 5 ժ. 9 ր., մեկնում է *Թիֆլիսից Բաթում* եր. 6 ժ. 10 ր., հասնում է Բաթում առ. 7 ժամին։

Մարդատար գնացքը № 2 մեկնում է *Բաթումից Թիֆլիս* առ. 8. ժ. 30 ր., հասնում է Թիֆլիս եր. 8 ժ. 30 ր., մեկնում է *Թիֆլիսից Բագու* եր. 9 ժ. 15 ր., հասնում է Բագու օրուայ 1 ժամին։

Փոստային գնացքը № 4 մեկնում է *Բաթումից Թիֆլիս* եր. 8 ժ. 40 ր., հասնում է Թիֆլիս առ. 9 ժ. 55 ր., մեկնում է Թիֆլիսից *Բագու* առ. 11 ժ. 20 ր., հասնում է Բագու առ. 5 ժ. 42 րոպէին։

—

ԿԱՆԱՆՑ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԾՆՆԴԱԲԵՐԱԿԱՆ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔՈՎ

(Սոլոլակ, Սաղովայա փողոց, № 64)

(սեպհական տուն)

Հեռախօս № 230

Երթևեկ հիւանդների ընդհանուր ընդունելութիւնն երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը՝ ժամը 2—4-ը ցերեկը. վճարը հիւանդների կարողութեան համեմատ, մասնաւոր ընդունելութիւն՝ ամենայն օր՝ ժամը 8—10 առաւօտեան—վճարը 2 ր.։ Գիշերօթիկ հիւանդներ և ծննդաբեր կանայք ընդունւում են գիշերուայ և օրուայ ամեն ժամանակ, բայց այդ մասին առաջուց տեղեկութիւն պիտի տրուի. վճարը որոշւում է ըստ դասակարգերի։ Չունևորները ձրի են։ Գինեկոլոգիայի բաժանմունք ընդունողները վճարում են 1 ր. 50 կ. մինչև 8 ր. մի օրուգիշերուայ համար. ծննդաբերական բաժանմունքը մտնողները—1 ր. մինչև 5 ր. մի օրուգիշերուայ համար։ Երկունքի պաստեր 10 ր. մինչև 50 ր.։ Անդամահատութիւնը ըստ համաձայնութեան։ Երթևեկ բոլոր հիւանդները դեղեր և նիւթեր ստանում են ընդունելութեան ժամանակ ձրի։ Չունևորների համար 1-ական մահճակալ է դրուած իւրաքանչիւր բաժանմունքում, ուր տեղաւորւում են նրանք տեսչի և նրա պ. պ. ընկերների առաջարկութեամբ ձրի։

Հիւանդանոցի տէր և տեսուչ

Մ. ՄԿՐՏՉԵԱՆ.

—

ԴՈԿ. Գ. Ս. ՀԵՐՑՖԵԼԴ

որ իւր մասնագիտութիւնը պարապել է Վիեննայում, ընդունում է կաշուի, վեներական, միզական և սիֆիլիտիկական հիւանդութիւններ ունեցողներին՝ ամեն օր առաւօտեան 9—11 ժամը և երեկոյեան 5—8 ժ.։ *Մադերեան փողոց*, № 5, *Լիսիցեւի տուն*։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հայուհեաց բարեգործական ընկերութեան հիմնած Թոշակը Թիֆլիսի իգական գիմնազիոնում, ազատ է. ցանկացողները կարող են խնդիր ներկայացնել (կարուձևի դպրոցը, Գանովսկայա № 25). որդեգրուհին չքաւոր հայ ուսուցչի աղջիկ պէտք է լինի։

(1122) 3—3

ԿԱՅՍՐՈՒՀԻ ՄԱՐԻԱ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐՈՎՆԱՅԻ անուան կոյրերի հոգաբարձութեան Կովկասի ճիւղի խորհուրդըն յայտարարում է ի գիտութիւն ընհանրութեան, որ նոյեմբերի 1-ին զինուորական-պատմական թանգարանի շէնութեան մէջ կարճ ժամանակով բացւում է փորագիր նկարների ցուցահանդէս, որից գոյացած արդիւնքը կըյատկացուի կոյրերի օգտին։ Ցուցահանդէսը բաց կըլինի նոյեմբերի 1-ին օրուայ ժամը 3-ից մինչև 4-ը. իսկ յետոյ ամեն օր առաւօտեան ժամը 11-ից մինչև օրուայ ժամը 4-ը։ Մուտքի համար վճարում են՝ հասակաւորները—30 կ., ուսանողներն և երեխաները—15 կ.։ Երկուշաբթի օրերը —50 և 30 կ.։

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Գրասենեակում վաճառւում են՝

	Ր.	Կ.
Ազաթանգեղոսի պատմութիւնը.	1	»
Ստեփաննոս տարօնեցու պատմութիւնը.	2	»
Թիֆլիսեցոց մտաւոր կեանքը	1	50
Ղեւոնդ պատմագիր.	2	»
Դասագիրք կրօնի ուսուցիչների համար	1	75
Ժամանակագրութիւն հայոց Դարանեղի.	1	25
Հանրամատչելի բնախօսութիւն Լունկևիչի.	1	»
Հանրամատչելի աստղաբաշխութիւն Ֆլամմարիոնի.	1	»
Քննական պատմութիւն հայոց Գարագաշեանի.	4	»
Պատմութիւն հայոց, Պալասանեանի.	1	50
Ակնայ հնութիւնք, Ճանիկեանի	2	»
Մանկական լօտօ, (հայ., ռուս., ֆրանսերէն և վրացերէն).	1	20
Ազգային Ջօջեր, Պարոնեանի	1	»
Դաւիթ Կօպպերֆիլդ, Դիկկենսի.	1	»
Վէպիկներ և զրոյցներ, Մոպասանի	1	»
Ցո՞ երթաս, Սենկեւիչի.	1	50
Մարդ եմ, Էբերսի.	1	»

Դիմել՝ Тифлисъ, Тифлисское Общ. Изд. Армянскихъ книгъ.

(1105) 50—23

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Լոյս տեսաւ

ՄԱՐԴ ԵՄ

(HOMO SUM)

ՎԷՊ

Գերմաներէն բնագրից թարգմանեց

ՍՏ. ՄԱԼԽԱՍԵԱՆՑ

428 երես, ԳԻՆՆ է 1 ՐՈՒԲԼԻ

Դիմել՝ Армянское Издательское Общество въ Тифлисѣ.

1067) 50—47

ՊԱՐԻԶԻ ԴԵՂԱԳՈՐԾԻ

ՍԱՆՏԱԼ ՄԻԴԻ

(Թոյլ է տրուած Ռուսիայում)

Այս կապսիւլների մէջ կայ զուտ սանտալի էսսէնցիա։

Կեղծածներից խուսափելու համար պահանջեցէք դրօշմը, որ խփուած է սև տառերով իւրաքանչիւր կապսիւլի վրայ։

ՊԱՀԵՍՏԸ ՌՈՒՍԻԱՅԻ ԴԵՂԱՏՆԵՐՈՒՄ.

(M.) 19972 34—13

ՃՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸՏԵՍՆԻ

„ՄԵՂՈՒՆԵՐ“

բնագիտական գրքոյկը

Թարգմ. Լ. Լանգատրոսից։

3—1

ԿԱՐՈՒՁԵԻԻ ՎԱՐԺՈՒՀԻ

Աւարտել եմ տիկ. Դեմենտիեւայի կարուձևի դպրոցը ԱՏԵՍՏԱՏՈՎ և ցանկանում եմ ունենալ աշակերտուհիներ։ Ուսուցման շրջանն արժէ միայն 15 ՌՈՒԲԼԻ։ Հասցէն՝ Զուբալբէթ, Վոլսպոլզեռմայա փողոց, տուն Սարբեբեկովի, № 15։ 20—7

Բարձր դասակարգի կանայք ինչպէս և գեղեցկութեամբ ամենանշանաւոր դերասանուհիները հրաժարուեցին գործածել ԿՈԼԴ-ԿՐԵՄԸ (Cold Creme), որ դանդաղ է և իւղալի տեսք է տալիս դէմքին։ Դրանց նրանք գործ են ածում

CREME-SIMON

(Կրեմ-Սիմոն) գեղեցիկ հոտ ունեցող արտադրութիւնը, որ երբէք չի փչանում և պնդացնող ու փափկացնող յատկութիւնների հետ միասին առաւելութիւն ունի պահպանելու դէմքի գոյնի չնորհալիութիւնն ու երիտասարդական թարմութիւնը։

LA POUDRE SIMON

(Պուդր Սիմոն) LE SAVON A LA CREME SIMON (Օճառ Սիմոնի) ունին նոյն հոտը և լրացնում են նրա զարմանալի յատկութիւնները։

J. SIMON., 13 rue Grenge Batelière. Paris. Մաս-մաս վաճառւում է փարմացիներում, պարֆիւմերներում և դեղագործների մօտ։

(M)1 32014 18—3

„Грѣхи Молодости“

ПОУЧИТЕЛЬНОЕ СЛОВО КО ВСѢМЪ, РАЗСТРОИВШИМЪ СВОЮ НЕРВНУЮ СИСТЕМУ ОНАНИЗМОМЪ И РАСПУТСТВОМЪ.

Соч. Д-ра ЛОРЕНЦЪ.
Русское изданіе Д-ра Б—а.
цѣна 1 руб.

Эта полезная книга содержитъ множество совѣтовъ, какъ избавиться страдающимъ отъ вредныхъ послѣдствій вышеозначенныхъ пороковъ и возстановить разстроенныя силы и здоровье. Книга эта разрѣшена Москов. Цензурнымъ Комитетомъ.

Складъ изданія только у ОТТО АСПЕРГЕРА ВЪ ЛЕЙПЦИГѢ (Саксонія). Иногородные за почтов. пересылку не платятъ.

0397 (M.) 21—7

! ԶԳՈՒՇԱՑԷՔ ԿԵՂԾԻՔՆԵՐԻՑ !

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ
ՄՈՍԿՎՈՐԻ ՖԻՐՄԻՆԻ
ՕՃԱՌ
ԴԵՂԱԳՈՐԾ
Գ. Ֆ. ԻԻՐԳԵՆՍԻ

Ոչնչացնում է մուները, արևից այրուածքը, գեղին բծերը, եղունգները, բշտիկները և ազդում է ամբողջ քրտնելու դէմ։ Առաջարկւում է որպէս արդիւաւորի անուշահոտ բարձր որակութեան օճառ։

Մի կտորի գինը 50 կ., ½ կտորինը 30 կ.։ Վաճառւում է բոլոր ամենալաւ դեղատներում և դեղատնային խանութներում։

Գլխաւոր պահեստը բոլոր Ռուսիայի համար՝ Դ. Ֆ. Իւրգենսի մօտ, Մոսկուայում Դեպոն Թիֆլիսում՝ դեղատնային ապրանքների առևտրի ընկերութեան, Ծուբինովի, պ. պ. Գալովի, և Աղմուրովի դեղատներում։

(M.) 6751 24—13

„ԺԱՄԱՑՈՅՑ-ԱՍՏՂ“

Շնորհիւ այն հանգամանքի, որ ժամացոյցներս պատրաստւում են բոլորովին կատարելագործուած եղանակով և վաճառւում են մեծ քանակութեամբ, ես հնարաւորութիւն ունիմ անցեալ տարուայ նոյեմբերի 15-ից վաճառելու

ԸՆԴԱՄԵՆԸ ՄԻՄԻԱՅՆ 6 Ր. 25 ԿՈՊԷԿՈՎ
(2 ՀԱՏԸ՝ 11 ր. 75 կ.)

տղամարդկանց ծոցի չքեղ և դիմացկուն փակ ժամացոյցներ «ԱՍՏՂ» կոչուած, որոնց բոլոր 3 խուփերն էլ իսկական ոսկուց ոչ մի բանով չտարբերուող փակցնովի ոսկուց են, մեխանիզմը ոսկեզօծած, ամենադիմացկուն և կատարելագործուած, լարւում են առանց բանալիի։

Ճիշտ բանելուն համար գրաւոր երաշխաւորութիւն է տրւում 6 տարի ժամանակով։ Ժամացոյցները, խստիւ ուղղուած, ուղարկւում են 1 ր. կանխավճար ստացուելուց յետոյ։ Ըստ ցանկութեան ուղարկւում է ամերիկական գեղեցիկ շղթայ 84 պրոբի արծաթի բրելոկով, փակցնովի ոսկուց «ֆրանս-ռուսական դաշնակցութեան» յիշատակին կամ պատկերներով (բանաստեղծների) ընդամենը միայն 1 ր. 75 կոպէկով և 3 րուբլով։ Հասցէ՝ Торговой фирмѣ ВАРКОВИЦКАГО.

Складъ женевскихъ часовъ въ ВАРШАВѢ, Панская, № 5.

M.) 165691 6—5

ОТКРЫТА ПОДПИСКА

Годъ второй **на 1899 годъ** Годъ второй

на еженедѣльную литературно-политическую и научно-популярную газету

„РОССІЯ и АЗІЯ“

(Подписной годъ съ 1 Ноября 1898 г. по 1 Ноября 1899 г.)

Годовая цѣна безъ доставки **5 руб**, съ доставкой и пересылкой - **6 руб.**, заграницу **7 руб.**, за полгода безъ доставки **3 руб.**, съ доставкой и пересылкой **4 руб.**, заграницу—**5 руб.** Допускается разсрочка для годовыхъ подписчиковъ по 3 руб. въ два срока, или по 2 руб. въ три.

Адресъ Редакціи: **КІЕВЪ, Паньковская, д. № 12.**

Газета дастъ въ теченіе года: 1) 50 номеровъ литературно политической газеты; 2) 50 номеровъ „Научно-литературнаго отдѣла“, посвященнаго Востоку, еврейству, инородцамъ, **Кавказу**, Туркестану и Сибири и 3) 4 книги приложеній подъ названіемъ „Альманахъ Россіи и Азіи“, въ который войдутъ;

I. **Арменія.** Сборникъ статей различныхъ Русскихъ и иностранныхъ авторовъ объ Арменіи, ея исторіи, литературѣ и отрывки изъ произведеній Армянскихъ писателей.

II. **Спиноза.** Біографія и лучшія произведенія знаменитаго Еврейскаго, философа-пантеиста съ критическимъ комментаріемъ.

III. I. Томъ „Полнаго Собранія сочиненій“ знаменитаго романиста Георга Еберса, автора романовъ „Дочь Египетскаго царя“, „Императоръ“ и пр.

IV. **Моріеръ**, Мирза Хаджи Баба Исфагани. Новый переводъ съ англійскаго по порученію Редакціи. (Эта книга была переведена въ сороковыхъ годахъ Барономъ Брамбусомъ и представляетъ изъ себя романъ, состоящій изъ забавныхъ, юмористическихъ сценъ изъ жизни Востока вродѣ Жильблаза Лесажа).

Всѣ годовые подписчики „Россіи и Азіи“ за прошлый годъ будутъ получать изданіе цѣлый годъ **безплатно**. Оставшіеся экземпляры „Россіи и Азіи“ за прошлый годъ новые подписчики могутъ получить за 3 руб.

Объявленія—10 коп. строка корпуса.

5—5 Редакторъ-издатель прив. доц. **А. Н. ГРЕНЪ**

Լոյս տեսաւ ՄԵՐ ԿԱԶՄԱԾ

1899 ԾՈՑԻ, ՍԵՂԱՆԻ ԵՒ ՊԱՏԻ

Թ. ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐԸ։ Հարուստ յաւելուածով և ներգաղանով։

Ցանկացողները թող շտապեն մեզ յայտնելու, որպէս զի իր ժամանակին կարողանանք հասցնել։

20—13 (1001) Թիֆլիս՝ Մակար Ջմշկեան։

Առաջիկայ տօների նկատմամբ, պատրաստել եմ մեծաքանակ բազմատեսակ չքեղ իրեր զուտ 56% պրոբի ոսկուց, յատկապէս նուէրների համար։ Առանձնապէս առաջարկում եմ չքեղ նուէրներ։

ԳԱՐՆԻՏՈՒՐ

56% պրոբի ոսկու ԱՊԱՐԱՆՋԱՆ, որ շինուած է չքեղ, զարդարուած է Պարիզի արհեստական շողակներով, իսկ մէջ տեղը հագցրած են շափիւղայ, ռուբին, փիրուզ և այլն. Նոյնպէս մի զոյգ ԱԿԱՆՋԻ-ՕՂԵՐ և ՄԱՏԱՆԻ, բոլորը զուտ 56% պր. ոսկուց, միմիայն 12 րուբ.։ Օտարերկրացիներին «ԳԱՐՆԻՏՈՒՐԸ» ուղարկւում է ԱՌԱՆՑ ԿԱՆԽԱՎՃԱՐԻ, վերադիր վճարով յատկապէս պատրաստուած չքեղ ֆուտլեարով։

Հասցէն՝ И. Вузееръ, складъ золотыхъ издѣлій Варшава, Граничная, 6.

(M.) 105. 747. 10—8

ДАРОМЪ РАЗДАЮТСЯ ПОРТРЕТЫ

писанные карандашомъ-верескледомъ

Чтобы распространить въ Россіи свои прелестные портреты, писанные Карандашомъ-Верескледомъ. АРТИСТИЧЕСКОЕ ОБЩЕСТВО ПОРТРЕТОВЪ въ Парижѣ СОВЕРШЕННО БЕЗПЛАТНО напишетъ всякому читателю или подписчику нашей газеты портретъ Карандашомъ-Верескледомъ большой цѣнности. Для того это объявленіе должно быть отрѣзано и прислано вмѣстѣ съ Вашею фотографіею, по которой Вашъ портретъ долженъ быть написанъ, въ опредѣленный 25-дневный срокъ, считая съ настоящаго числа журнала, и ежели лицо предложитъ свою готовность рекомендовать наше Общество между своими родственниками и знакомыми Просимъ писать четко Вашу фамилію и адресъ на спинкѣ фотографіи и прислать ее черезъ почту подъ слѣдующимъ адресомъ: Mon TANQUEREY, Directeur de la SOCIÉTÉ ARTISTIQUE DE PORTRAITS, 9, rue de St-Petersbourg. Paris (France) — Парижъ Франція). — Ваша фотографія будетъ Вамъ возвращена безъ поврежденія вмѣстѣ съ большимъ портретомъ, какъ только послѣдній будетъ готовъ.

M) 12334.7 11—9

ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐ „MON MAGNEFIQUE“

(Անտիմագնետային)

սև պողպատից, բաց, ամենալաւ կազմի. բանում են խիստ ճիշտ, մեխանիզմը դիմացկուն. Նախապատուութիւն են ստացած օտարերկրեայ բոլոր երկաթուղիների վրայ. արծաթի ոսկեզօծ մոնոգրամով և շղթայով, ցանկացած ամեն տեսակ նշաններով, այն է՝ նախտ կլուբների, վելոսիպեդների, հրարշաների և այլն։

ԳԻՆԸ ՄԻՄԻԱՅՆ 8 Ր. 50 Կ.

Կանանց ահագին քանակութեամբ բազմատեսակ, սև պողպատի, բաց, սովորական և ֆանտազիական ձևեր ունեցող փոքրիկ ժամացոյցներ արծաթի ոսկեզօծ չքեղ շղթաներով—6, 8 և 10 րուբլի։ Եւրոպական Ռուսիայի բոլոր քաղաքներն ուղարկելու համար ճանապարհածախքը պահեստն է վճարում։ Ուղարկւում է կանխավճարը ստացուելուց յետոյ, մնացածը վերադիր վճարով։ Հասցէն՝

СКЛАДЪ ЧАСОВЪ

ИЛЬИ ЯКУБСОНА ВЪ ВАРШАВѢ.

(M.) 96951 10—10

ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ կար ու ձևի դպրոցում նոյեմբերի 15-ից կբացուի լուացանոց, որտեղ աշակերտուհիք կանցնին հարթկելու դասընթացը (глаженіе)։ Աշակերտուհիների թիւը սահմանափակ կլինի և առաւելութիւն կտրուի կար ու ձևի դպրոցը աւարտողներին, որանք կընդունուին ձրի, իսկ կողմնակի աշակերտուհիներից կըպահանջուի 15 րուբլի թոշակ։ Պայմանների մասին մանրամասն տեղեկանալ կար ու ձևի դպրոցում (Գանովսկայա, № 25)։

(1120) 5—5

С.П.Б. ТЕХНО-ХИМИЧЕСКОЙ ЛАБОРАТОРІИ
ПОСЛѢДНІЯ НОВОСТИ:
„ФИГАРО“, „РЕКОРДЪ“
ЛУЧШІЯ ТУАЛЕТНЫЯ МЫЛА

Пріятный освѣжающій ароматъ смягчаютъ кожу, придаютъ нѣжность и бѣлизну.

ПРОДАЮТСЯ ВЕЗДѢ. Просимъ остерегаться подражаній и требовать на этикетахъ слово: „ТЕХНО“.

Главный складъ: С.-Петербургъ, Коломенская ул. № 12.

(M.) 51949 81—1

Дозв. цензурою. Тифлисъ, ноября 11 го дня, 1898 г. Տպարան Ա. Ի. Պետրովի Типографія А. И. Петрова, Голов. проспектъ, домъ № 12 Телефонъ № 387